

Etimad və təhlükəsizlik

EU4Digital Şərq Tərəfdaşlığı **regionunda rəqəmsal etimad və identifikasiya sahəsində xidmətlərin, transsərhəd elektron xidmətlər arasında qarşılıqlı fəaliyyətin, elektron idarəçiliyin**, eləcə də vacib əhəmiyyət daşıyan infrastrukturun **daha dayanıqlı olması üçün kibertəhlükəsizliyə dəstək verir.**

Rəqəmsal etimad və kibertəhlükəsizlik rəqəmsal iqtisadiyyatın və cəmiyyətin bütün digər sahələrinə dəyərini etibarlı şəkildə təmin etmək imkanı verir.

EU4Digital təşəbbüsünün Etimad və Təhlükəsizlik şəbəkəsinin əsas məqsədi rəqəmsal etimad ekosistemində potensial boşluqları müəyyən etmək və verilən tövsiyələr vasitəsilə ölkələrin növbəti səviyyəyə çatmağına və ya transsərhəd qarşılıqlı tanınma istiqamətində hazırlıqlı olmasına imkan yaradır.

Elektron identifikasiya və elektron imza

Ukrayna, Moldova və Estoniya arasında **texniki cəhətdən etibarlı transsərhəd elektron imza üzrə pilot layihələrin** hazırlanması və tətbiqi (ümumi prinsip və formatlara əsaslanaraq).

Tənzimləyici və texniki baxımdan mövcud boşluqların və maneələrin müəyyən edilməsi və pilot ölkələr üçün praktiki məsləhətlərin hazırlanması.

Şərq Tərəfdaşlığı ölkələri üzrə milli fəaliyyət planlarına daxil ediləcək **vahid** bələdçilərin müəyyən edilməsi üçün öyrənilən dərslərdən yararlanmaq.

Ukrayna, Moldova və Estoniya arasında transsərhəd **elektron imza** üzrə **texniki cəhətdən etibarlı pilot layihələr** ölkələrə elektron identifikasiya və etimad xidmətləri mühitlərini daha da uyğunlaşdırmaq imkanı yaradıb.

Transsərhəd elektron xidmətlər arasında qarşılıqlı fəaliyyət bazası

Şərq Tərəfdaşlığı ölkəsinin **transsərhəd elektron xidmətlərə hazırlığının** qiymətləndirilməsi: təşkilati və texniki maneələrin müəyyənləşdirilməsi və aradan qaldırılması, əsas qarşılıqlı fəaliyyət prinsiplərinin tətbiqi, xarici vətəndaşların elektron xidmətlərə çıxışı və rəqəmsal alətlərin mövcudluğu.

Elektron xidmətlərin transsərhəd istifadə qabiliyyətinə imkan yaratmaq **üçün hər bir ölkə üzrə tövsiyələr.**

Rəqəmsal vasitələrdən istifadə vasitəsilə sürətlənən və qarşılıqlı fəaliyyət göstərən transsərhəd elektron xidmətlərin inkişafına **uyğunlaşdırılmış** yanaşma olaraq regional baza.

Kibertəhlükəsizlik

Tərəfdaşlıq ölkələrində **kibertəhlükəsizlik** tədbirlərinin **təhlilində** resurs çatışmazlığı, lazımı qədər maliyyənin olmaması, qüvvədən düşmüş qanunvericilik, risklərin kifayət qədər qiymətləndirilməməsi və fəvqəladə vəziyyətlərdə fəaliyyət planlarının olmaması kimi **problemləri** ortaya çıxarıb.

Təlimatlarda kibertəhlükəsizlik sahəsində tədbirlərin hazırlanmasına və həyata keçirilməsinə dair **tövsiyələr** yer alır.

Tərəfdaşlıq ölkələri arasında daha güclü və **daha dayanıqlı kiberməkənin** yaradılmasına töhfə verir və şəbəkə məlumat sistemlərində fasilə və ya qəfil çökmələr riskini azaldır.

EU4Digital Cyber tərəfdaşlıq ölkələrinin kiber hücumlara qarşı dayanıqlığının və ədalət mühakiməsi orqanlarının işinin təkmilləşdirilməsinə töhfə verir.

Elektron idarəçilik

Dövlət idarəçiliyində müsbət dəyişiklikləri dəstəkləmək üçün **elektron idarəçilik bazası** hazırlanıb.

Bazanın sütunları **elektron idarəçiliyin** əsas şərtlərini təmsil edir və səbəb və nəticə ardıcılığına yönəlmişdir, yəni elektron idarəçiliyin digər cəhətlərinin uğurlu olması üçün ilk növbədə hansı əsas bazalar qurulmalıdır.

Elektron idarəçilik bazası **hökumətin rəqəmsal yetkinliyinin mövcud vəziyyətini** qiymətləndirmək və yaradılmayan və ya təkmilləşdirilməsi tələb olunan problemlə sahələri müəyyən etmək üçün zəmin yaradır.

Bundan əlavə, bu, cəmiyyətə birbaşa təsir edən nəticələrin əldə edilməsinə kömək edəcək. Buraya **ictimai sektorda səmərəlilik, rəqəmsal xidmətlər, məlumatlara əsaslanan həllər və elektron cəmiyyətdə iştirak** daxildir.

Rəqəmsal iqtisadiyyat sahəsində **Etımad və Təhlükəsizliyi** inkişaf etdirməklə, AI müəssisə və vətəndaşların **elektron əməliyyatları** həyata keçirmək prosesini **asanlaşdırır**, onların daha təhlükəsiz, sürətli və ucuz olmasını təmin edir, o cümlədən telekommunikasiya, enerji, nəqliyyat və ya bankçılıq sahələrində **vacib əhəmiyyət daşıyan rəqəmsal infrastrukturun dayanıqlığının artmasına** töhfə verərək daha güclü, daha **dinamik** iqtisadiyyatın və **istehlakçıların inamının artmasını** təmin edir.

Rəqəmsal etımad və kibertəhlükəsizlik tədbirlərinin məqsədi, müasir 21-ci əsrdə olan cəmiyyətdə **iki ölkə arasında rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafına şərait yaradan rəqəmsal etımad xidmətlərinin tanınmasına imkan verə biləcək proseslər**, vasitələr və texnologiyaların olduğunu sübut etmək məqsədi daşıyır.

Elektron idarəçilik fəaliyyəti **hökumətin rəqəmsal yetkinliyinin** mövcud vəziyyətini qiymətləndirmək və yaradılmayan və ya təkmilləşdirilməsi tələb olunan **fundamental sahələri müəyyən etmək** məqsədi daşıyır.

Rəqəmsal etımad xidmətləri və rəqəmsal identifikasiya xidmətləri, müasir cəmiyyətlərə **fərqli coğrafi bölgələrdə sosial əlaqələrin sürətləndirilməsinə və etımadın qurulmasına**, eləcə də fərdi şəxslərə və şirkətlərə **daha az əməliyyat xərcləri ilə dəyər yaratmağa** kömək edir.

Transsərhəd elektron xidmətlərin qarşılıqlı fəaliyyət bazası rəqəmsal alətlərin istifadəsi ilə sürətləndirilən milli səviyyədə **qarşılıqlı fəaliyyət göstərən transsərhəd elektron xidmətlərin** inkişafına uyğunlaşdırılmış yanaşma üçün təlimat və praktiki tövsiyələr verəcəkdir.

EU4Digital Etımad və təhlükəsizlik: mühüm faktlar diqqət mərkəzində

EU4Digital Ukrayna, Moldova və Estoniya arasında texniki cəhətdən etibarlı transsərhəd **elektron imza üzrə pilot layihələr** tətbiq edib. Pilot layihələr ölkələrə ŞT və AI ölkələrində elektron identifikasiya və etımad xidmətləri mühitinin daha da uyğunlaşdırılması üçün zəmin yaratmışdır.

Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində dövlət xidmətlərinin çoxu **onlayn olaraq daha əlçatan olmaqdadır**, ancaq **rəqəmsal vasitələrdən istifadə vasitəsilə sürətləndirilən və qarşılıqlı fəaliyyət göstərən transsərhəd elektron xidmətlərin** təmin edilməsi üçün uyğunlaşdırılmış regional yanaşma tələb olunur.

Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrinin əksəriyyəti milli ehtiyaclar və tələblərə əsaslanaraq etımad və elektron identifikasiya xidmətləri ilə əlaqəli **normativ-hüquqi bazalar** qəbul etmişdir.

Şərq Tərəfdaşlığı ölkələri **kibertəhlükəsizlik sahəsində müxtəlif yetkinlik səviyyələrini** nümayiş etdirir - bəziləri hələlik ilk milli kibertəhlükəsizlik strategiyaları hazırlamaq mərhələsindədir, bəziləri həmin strategiyaları yenidən işləyib hazırlayır və yeniləyir, bəziləri milli və sektoral kompüter insidentlərinə cavab qruplarına (CERT) malikdir, digərləri isə onları təsis etmək mərhələsindədir.

Ənənəvi olaraq rəqəmsal prioritetlər və rəqəmsal investisiyalar internetə çıxış, xidmətlər, portallar kimi daha çox görünən və həyata keçirilməsi asan olan "ön" həllərə yönəldilmişdir. Buna baxmayaraq, məlumatların rəqəmsallaşdırılması, qarşılıqlı fəaliyyət, elektron identifikasiya, çıxış kimi ictimaiyyət üçün daha az görünən bəzi təməl sahələr, strateji prioritetlər və faktiki olaraq həyata keçirilməsi arasında "böyük boşluq" yaradaraq daha az diqqət cəlb edir. Strateji, uzunmüddətli və sistemli təşəbbüsləri dəstəkləmək üçün Baltıyanı və Skandinaviya ölkələrinin daha yaxşı nəticələr əldə etmək üçün etdikləri kimi effektiv rəqəmsal transformasiya və dövlət sektorunda islahatların əsasını yaratmaq məqsədilə əsas elektron idarəçilik bazalarını müəyyən etmək və istifadə etmək lazımdır. EU4Digital, dövlət idarəçiliyi islahatlarını dəstəkləmək üçün lazım olan elektron idarəçilik sahəsində müsbət dəyişiklikləri istiqamətləndirmək üçün **elektron idarəçilik bazası** hazırlayıb.

Avropa İttifaqı
tərəfindən maliyyələşdirilir

<https://eufordigital.eu/az/thematic-area/trust-and-security/>